

שקלא וטריא

— סכום על דף היומי —

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא ב

מתניתין

הנזיקין הכתובים במפורש בפסוק נקראים אבות, והשאר תולדות. להלן האבות כפי שהן כתובים בתורה, ובנוסף מדוע הוצרך לכתוב כל אלו:

ארבעה **אבות נזיקין**^א:

- השור** [יתבאר לקמן (ד.) שלפי שמואל היינו רגל, ולפי רב היינו קרן].
- והבור**,
- והמבעה** [יתבאר לקמן (ד.) מחלוקת האם זה מתייחס על אדם (רב) או השן (שמואל.)]
- וההבער** ^{אש}

לא הרי השור כהרי המבעה כלומר אין המבעה יכול ללמוד משור, **ולא הרי המבעה** יכול ללמוד **כהרי השור**.

[התנא לא כתב הצריכותא כסדר המשנה דהיינו 'לא הרי השור כהרי הבור' משום שאז אינו יכול להמשיך 'ולא זה שיש בהן רוח חיים', שבור אין בו רוח חיים. ועוד, יש רבואת ללמד שאפילו ששניהם יש להם רוח חיים, עם כל זאת, אין אחד יכול ללמוד מחבירו].

ולא זה שור זה ^{מבעה} **שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים** ואם התורה לא כתבה אש היינו אומרים שפטור,

ולא זה זה [שור, מבעה ואש] **שדרכן לילך ולהזיק, כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק** ולכן כתבה התורה בור.

הצד השוה שבהן: (1) שדרכן להזיק (2) ושמירתן עליך (3) וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ כלומר פורע מעידית שבנכסיו אם רוצה לפרוע בקרקע.

גמרא

אבות ותולדות

מדקתני אבות, מכלל דאיכא תולדות-

תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן?

הגמרא מביאה מקרים של תולדות לדון בהם לגבי סוגייתנו:

גבי שבת תנן-

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - תולדותיהן כיוצא בהן: לעניין שוגג שחייב חטאת,

ולגבי מזיד, שחייב סקילה כדלהלן:

לא שנא אב חטאת ולא שנא תולדה: חטאת,

לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה.

ומאי איכא בין אב לתולדה?

נפקא מינה: דאילו עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי

- מחייב אכל חדא וחדא דהיינו שתי חטאות.

ואילו עביד אב ותולדה ידידיה - לא מחייב אלא חדא על האב מלאכה בלבד.

ולרבי אליעזר^ב דמחייב אתולדה במקום אב-

הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב.

הך דלא הוה במשכן חשיבא קרי לה תולדה.

[עד כאן דף ב עמוד א]

גבי טומאות תנן-

אבות הטומאות: (1) השרץ (2) והשכבת זרע (3) וטמא מת שנגע במת שהוא אב

הטומאה ומטמא אדם 'וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת'. **תולדותיהן לאו כיוצא בהן:**

דאילו אב מטמא אדם וכלים, ואילו תולדות אוכלין ומשקין מטמא, אדם וכלים לא מטמא.

הכא לגבי נזיקין מאי? האם הם כיוצא בהם, שאם הזיק חייב, או לאו כיוצא בהם, ואם הזיק פטור.

(תירוץ) אמר רב פפא יש מהן כיוצא בהן ויש מהן לאו כיוצא בהן.

ת"ר ג' אבות נאמרו בשור הקרן ^{לנגח} **והשן** ^{לאכול} **והרגל** ^{דריסה} לשבור את הכלים.

קרי-

דת"ר כי יגח אין נגיחה אלא בקרן שנאמר ויעש לו צדקיה בן כנענה ^{נביאי הבעל}

קרי ברזל ויאמר כה אמר ה' באלה תנגח את ארם **וגו'**

ואומר בכור שורו הדר ^{נתן} לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח.

מאי ואומר?

וכי תימא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן - ת"ש בכור שורו הדר לו.

(קושיה) והאי מילף הוא? גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא?!

התורה חילקה בין תשלומי שור תם, שמשלם חצי נזק, לבין מועד, שמשלם נזק שלם. היה אפשר להעמיד את החיוב של חצי נזק כשהבהמה אחזה את הקרן בין שיניה בתלוש, כיוון שאין דרכה בכך, אך אם נגחה במחובר, שזה דרכה, הייתי אומר שמשלם נזק שלם. כדלהלן:

אלא מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד, ה"מ בתלושה, אבל במחוברת

אימא כולה מועדת היא - ת"ש בכור שורו הדר לו וגו' דהיינו נגיחה במחובר, ומכך

לומדים שסתם נגיחה היינו במחובר, ולמרות זאת התורה פטרה שור תם.

תולדה דקרן

תולדה דקרן- הם דומים לקרן: שכונתן להזיק, ואין הנאה להזיקה ואין הזיקו מצוי תדיר, ולכן

כל זמן שלא הזיקו שלוש פעמים בכך אינה משלמת נזק שלם.

(1) נגיפה דחפה בגופה והזיקה בכוונה, **(2) נשיכה**, **(3) רביצה** ראתה כלי בדרך והלכה

ורבצה עליכם, **(4) ובעיטה** שבעטה ברגליה ושברה את הכלים.

להלן הפסוקים שהגמרא תדרוש בהמשך:

וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וַמָּת סָקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בָּשָׂרוֹ וְכַעַל הַשּׁוֹר נָקִי
וְכִי־יִגַּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וַמָּת וּמָכְרוּ אֶת־הַשּׁוֹר חַיִּי וְחָצְוֹ אֶת־כֶּסֶפוֹ וְגַם אֶת־הַמֶּת יַחְצִיאוּ:
אוֹ נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעַלְיוֹ שְׁלֹשׁ יִשְׁלַם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהָיָה לָיו:

(קושיה) מאי שנא נגיחה דקרי לה אב דכתיב כי יגח, נגיפה נמי כתיב {שמות כא- לה} כי יגוף?

(תירוץ) האי נגיפה נגיחה היא ולא דחיפת הגוף.

דתניא פתח בנגיפה וסיים בנגיחה?! לומר לך זו היא נגיפה זו היא נגיחה [ואין

לומר להיפך, דהיינו שנגיפת הכוונה דחיפת הגוף והוא האב, והרישא שכתוב נגיחה היינו נגיפה,

ונגיחה הוא תולדתה, שהרי למדנו לעיל שמצינו שנגיחה הוא הקרן.]

מאי שנא גבי אדם דכתיב כי יגח ומאי שנא גבי בהמה דכתיב כי יגוף?

אדם דאית ליה מזלא שיש לו דעת לשמור את גופו **כתיב כי יגח, בהמה דלית לה**

מזלא כתיב כי יגוף - ומלתא אגב אורחיה קמ"ל:

להבנת העניין: שור המועד לגבי נזיקין שנגח משלם נזק שלם, ואם המית האדם, משלם

דמי כופר ליורשיו אך בעליו אינו חייב מיתה. ולגבי תם, משלם חצי נזק ואם המית אדם

פטור לגמרי מתשלומי כופר. להלן יבואר אם נעשה מועד לגבי אדם או לגבי נגיחות

שור, האם נחשב מועד לגבי שור או אדם:

דמועד לאדם, כגון שהמית ג' פעמים לפני שעמד בדיון, **הוי מועד לבהמה** כיוון שזה יותר

קשה להמית אדם, ועם כל זאת המית, וכ"ש לגבי בהמה שהוא יחשב מועד.

מועד לבהמה, שזה יותר קל לנגוח, **לא הוי מועד לאדם.**

(2) נשיכה תולדה דקרן

(קושיה) (2) נשיכה תולדה דשן היא?

(תירוץ) לא, שן יש הנאה להזיקה, הא אין הנאה להזיקה.

^א תוספות ד"ה השור והבור. פי' בקונטרס כסדר שנכתבו בפרשה סדרן במשנה. ואע"ג דלמ"ד [שמואל] תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את בעירה דכתיב בתר בור מ"מ שם שור כתיב קודם בפרשה דהיינו נגיחה דקרן ולמ"ד מבעה זה אדם אע"ג דלבתר הבערה כתיב בפרשת אמור מכה בהמה ישלמנה דהיינו אדם דאזיק שור לא חש לשנותו כסדר הפרשה לפי שרחוק כל כך. ושנאו כסדר לא הרי דסיפא שמבעה קודם להבער ור"ת פי' דשם אדם כתיב בפרשה קודם כי יגוב איש שור והוא אחד מאבות נזיקין דקתני לה בברייתא בגמרא:

^ב תוספות ד"ה ולרבי אליעזר אמאי קרי ליה אב. וא"ת ונימא דנפקא מינה לענין התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב ידידה כדאמרין בפרק תולין (שבת דף קלח). משמר משום מאי מתרין ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד [משמע שאינו יכול להתרות משום התולדה] וי"ל דהכי פריך משום מאי מתרין ביה שהוא חייב רבה אמר משום בורר אבל התרו בו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה בדבר שאין דומה סבר שמלעיג בו ופטור אבל

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא ב

רביצה ובעיטה תולדה דקרבן

(קושיה) רביצה, ע"י כפיפת רגלים היא רובצת, ובעיטה תולדה דרגל היא?

(תירוץ) לא רגל הזיקה מצוי, הני אין הזיקן מצוי

עתה הגמרא מבארת על איזה דברים התכוון רב פפא לעיל:

אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר רב פפא אהייא ?

אילימא אהני נגיפה וכו' - מאי שנא קרבן: דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, הני

נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך??!

אלא תולדה דקרבן כקרבן.

וכי קאמר רב פפא אשן ורגל: שן ורגל היכא כתיבי?

להלן הפסוק שהגמרא ידרוש ממנו:

כִּי יִבְעַר-אִישׁ שְׂדֵה אוֹרֶכֶם וְשַׁלַּח (אפילו שלא מכליא קרנא) אֶת- (בעירה) [בְּעִירוֹ]

וְיִבְעַר (אפילו ממילא) בְּשֵׂדֶה אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמּוֹ וְיִשְׁלַם

דתניא-

וְשַׁלַּח זֶה הָרֶגֶל - וְכֵן הוּא אוֹמֵר הפסוק דיבר על הברכה שתהיו משלחי תשלחו רגל

השור והחמור לאכול בשובע ולרמוס בשדות.

וְיִבְעַר זֶה הָשֵׁן - וְכֵן הוּא אוֹמֵר לגבי פורענות שיבוא לירבעם שכלה ביתו כאשר יבער

הגלל עד תומו - גלל היינו השן, שהוא מגולה. פירוש אחר, זה הרעי שהשן מבערת למאכל

ונעשית גלל.

[עד כאן דף ב עמוד ב]